

De schone wijk van Gent Sint-Pieters

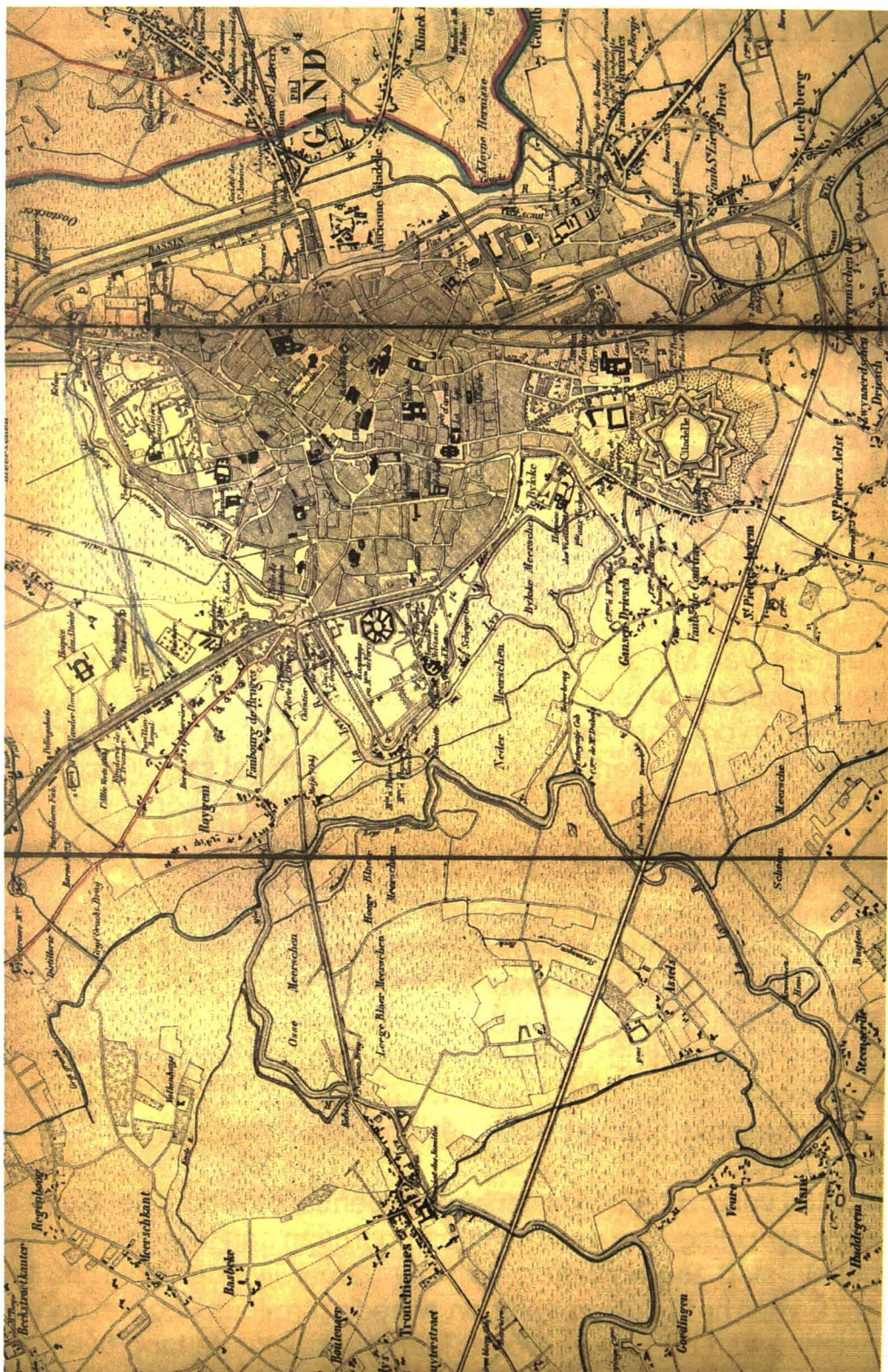
André Coene

De bijdrage schetst de stadsontwikkeling in de buurt van het station Gent Sint-Pieters vanaf 1838. Er vormde zich een wijk met veel gezichten, waaronder dat van het Miljoenenkwartier het meest bekend is. De planmatige lay-out van het Miljoenenkwartier is debet aan de Wereldtentoonstelling die daar in 1913 plaats vond.

De ministers J.B. Nothomb, Jules Vander Stichelen en Alexandre Jamar kleurden de prille politiek van *Openbare Werken* in.

De drang van Minister Jean-Baptiste Nothomb naar een grondige kennis van zaken, en naar een ruimtelijke visualisatie ervan, was bepalend voor het beleid van het jonge Belgische Ministerie van Openbare Werken en voor de ontplooiing van het spoorwegennet in het bijzonder. Onder het ministerschap van Nothomb werd op 12 augustus 1838 de lijn Gent-Brugge opengesteld. De lijn Gent-Kortrijk volgde op 22 september 1839. Het station Gent-Zuid was de enige terminus. Wanneer het Etablissement Géographique van Philippe Vander Maelen omstreeks 1857 de topografische kaart Gand 7³ uitgeeft, zijn voormelde spoorlijnen afgebeeld. Zij baanden zich ongehinderd een weg door het landelijke Sint-Pieters-Aalst en Sint-Pieters-Aaigem. De nabijheid van de Hollandse Citadel had het bouwen aan de zuidwestzijde van de binnenstad beperkt door het opleggen van een zone non-aedificandi.

In 1864 verzocht het Ministerie van Openbare Werken het Gentse Schepencollege om een Ceintuurspoorbaan aan te leggen die de gehele stad zou omvatten. Minister Jamar ijverde van 1868 tot 1870 voor het bouwen van een tweede terminus voor reizigers, gelegen aan de Brugse Poort. Men bakkeleide te lang over het wel of niet combineren hiervan met het goederenstation Rabot. Het Rabotstation kwam er in 1872. Het reizigersstation kwam er niet. Besluiteloosheid counterde de ambitie van deze minister,

Vander Maelen's Etablissement Géographique gaf omstreeks 1857 een topografische kaart uit met aanduiding van de spoorlijn Gent-Brugge-Oostende. Het spoor doorklieft het platteland ten zuidwesten van Gent en Drogen.

die de stadsuitbreiding te Gent had kunnen ompolen van zuid naar noord.

Vorbij de grenzen van de binnenstad.

De militaire autoriteiten gaven in 1859 het westelijke glacis van de Hollandse Citadel vrij voor gebruik door de Stad. Onder burgemeester Charles de Kerchove zijn in 1870-71 de terreinen rond de Hollandse Citadel aangekocht om daar een stadspark aan te leggen. Het centrale gedeelte bleef voorlopig infanteriekazerne. Het park werd aangelegd naar ontwerp van Hubert Van Hulle, hoofdhovenier van de Plantentuin, en de aanpalende straten zijn in 1875 aangelegd volgens het urbaniseringsplan van stadsingenieur Jean-Pierre Hofman. Het Nieuw Kwartier, gelegen tussen de Kortrijksesteenweg en de Koning Leopold II-laan, zou worden bebouwd met neoclassicistische burgerhuizen. De grootte van de kavels en de stedenbouwkundige voorschriften sloten minder welgestelden uit. De verkoop van bouwpercelen moest een deel van de kosten voor de aankoop van de citadel delgen. Dat ging niet vlot. Om de gronden van de Stad voordeliger te kunnen verkopen, speculeerde men toen over het inrichten van 'een centrale statie' buiten de Kortrijkse Poort, ter vervanging van het Zuidstation. Het Nieuw Kwartier lag ten zuiden van en buiten de Kortrijkse Poort. Stadsuitleg buiten de perimeter van de voormalige vestinggordel kon nu, omdat de octrooirechten in 1860 waren afgeschaft.

Een ontwerp voor de prestigieuze Parklaan was op vermeld plan aangestipt. De Parklaan zou het Citadelpark verbinden met het eerste Sint-Pietersstation, een houten stationsgebouwtje opgericht in 1881. Het 'Klein Sint-Pietersstation' was niet meer dan een treinhalte op de lijn Brussel-Oostende. Wanneer Nicolas Heins in 1900 zijn Nouveau plan à vol d'oiseau – Ville de Gand – Stad Gent aan burgemeester Emile Braun opdroeg, krabbelde de graveur het station Gand Saint-Pierre (G3) op de litho. Deze locatie had potenties; met het Citadelpark in het zicht en binnen loopafstand. De gelijkvloerse kruising van de Kortrijksesteenweg met de spoorlijn vormde geen onoverkoombare barrière. Dat zou veranderen tussen 1904 en 1911 door het aanleggen van de spoorwegberm. In 1899 ging op de terreinen van het Citadelpark een provinciale tentoonstelling door. Het evenement was een financieel en een mercantiel succes, waaruit de ambitie groeide om in principe in 1904 een internationale tentoonstelling te

De militaire autoriteiten gaven in 1859 het westelijke glacis van de Hollandse citadel vrij voor gebruik door de Stad. Stadsingenieur Hofman tekende in 1874 een Nieuw Kwartier. Na het opheffen van de octrooirechten in 1860 zou de bebouwing zo ten zuiden van de Kortrijksepoort planmatig kunnen uitbreiden.

Het stationsgebouw Gand Saint-Pierre, (G3) op de litho uit 1900, was gelegen ten zuiden van de Parklaan. Deze chique verbinding van station met stadspark werd één van de meest riante avenues van Gand. (Verzameling acmdr)

organiseren te Gent. De vocatie van deze buurt was aan zet. Het houten 'Klein Sint-Pietersstation' werd in 1908 vervangen door een voorlopige gemetselde 'statie' die werd opgericht in de Prinses Clementinalaan, dicht bij het Maria-Hendrikaplein.

Een militair concept voor Sint-Pieters-Aalst.

Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw probeerde de stedelijke overheid de stadsuitleg te beheersen. Daarvan getuigt een vertoog voor het College van 12 april 1899: 'Zoo denken wij weldra aan den Raad een ontwerp aan te bieden tot het inrichten van eenen nieuwen wijk tusschen den Kortrijkschen steenweg, den Zwijnaardschen steenweg, den spoorweg van Gent naar Oostende en den spoorweg van Gent naar Kortrijk, derwijze om behoorlijke wegen te openen voor de nieuwe kazernen en smalle en kronkelende buurtwegen die de wijk Sint-Pieters Aalst doorkruisen, te vervangen door brede, gemakkelijke straten, die voldoen aan alle de regelen der openbare gezondheid. Wij zullen voor andere wijken evenzoo handelen.'

Op 20 juli 1901 werd door de bevelhebber van de Genie te Gent een eerste plan voor een stratennet ten zuiden van de spoorweg Gent-Oostende voorgelegd aan het stadsbestuur van Gent. Dat het Ministerie van Oorlog de eerste concrete plannen op tafel legde, had alles te maken met de nieuw op te richten kazernen op de 'Galgenkouter', het domein dat nu grosso modo overeenstemt

Gand. — La gare de Gand-Saint-Pierre.

Edition Mathot, C

Het 'Klein Sint-Pietersstation' (1881) was een treinhalte op de lijn Brussel-Brugge-Oostende. Zicht vanuit de Parklaan. De spoorwegberm is pas in 1911 aangelegd. (Verzameling André Verbeke)

Hoofdingang tot de Provinciale Tentoonstelling Oost-Vlaanderen. Foto uit het album uitgebracht door Louis De Vriese, directeur-général. (Verzameling acmdr)

met de universiteitscampus aan de Sterre. In november van dat jaar werd een nieuwe versie van het plan getekend, nadat beslist was om de spoorlijn Gent-Kortrijk om te leggen.

Het nieuwe ontwerp omvatte onder andere (zie afbeelding):

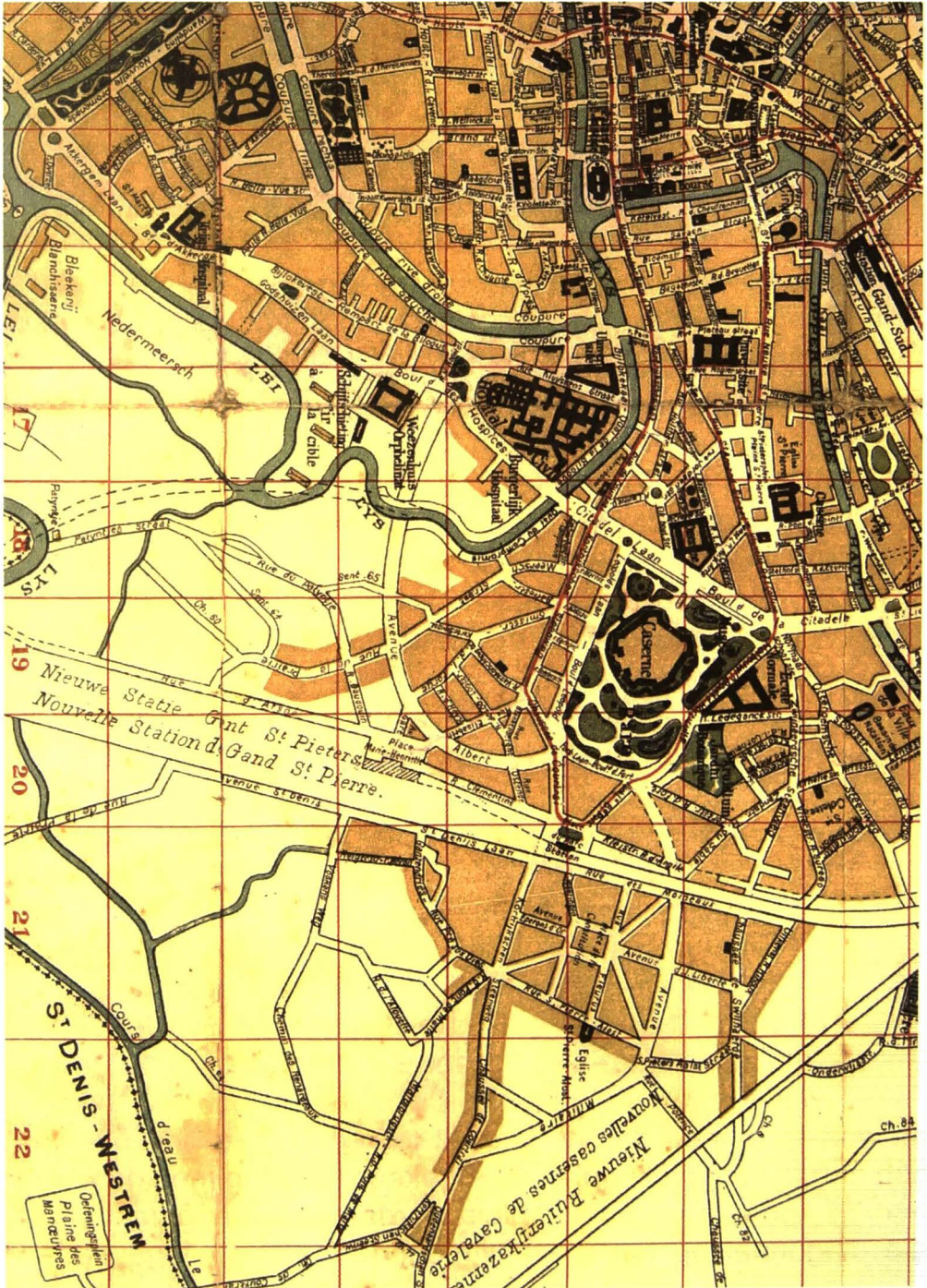
- De aanleg van een 20 meter brede 'Krijgslaan', beginnende aan het Citadelpark, door de wijk Sint-Pieters-Aalst, langs de nog te bouwen ruitkazerne, naar de de Sterre.
- Het rechte trekken van de Zwijnaardsesteenweg en de Sint-Pieters-Aalststraat.
- Acht nieuwe straten met een breedte van 12 meter.
- In het midden van de wijk zou er een plein komen van 8.250 m².
- Na het verleggen van de spoorlijn naar Kortrijk zou de De Pintelaan worden aangelegd ten zuidoosten van de nieuwe kazerne.

11

Een overeenkomst tussen de Belgische Staat - vertegenwoordigd door de toenmalige minister van Financiën en Openbare Werken Paul de Smet de Naeyer en de Minister van Oorlog - en de Stad Gent werd afgesloten. Op 13 januari 1902 werd het plan door de gemeenteraad goedgekeurd. De Stad verbond zich ertoe om de werken binnen de drie jaar uit te voeren. Pas in 1904 werd een eerste verkavelingsplan goedgekeurd en ving men de werken aan. Er zou een vierhoekig plein worden aangelegd, met straten die diagonaal op het plein uitmondten. Het College bedacht

de namen: Grondwetplaats, Vrijheidslaan, Guldensporenlaan en Fleurusstraat. Twee jaar later, in 1906, werden nog vijf straten aansluitend op de Grondwetplaats getraceerd: Waterloo-, Jemappe-, Onafhankelijkheids-straat, Congres- en Vaderlandstraat.

Door onteigening waren de gronden eigendom geworden van de Stad Gent. Na verkaveling zouden zij openbaar worden

Het Ministerie van Oorlog wilde, na het verlaten van de Hollandse citadel, een nieuwe infanteriekazerne oprichten ten noorden van de huidige De Pintelaan; toen de spoorlijn Gent – Kortrijk. Aansluitend tekende de bevelhebber van de Genie te Gent een plan voor een nieuw stratennet ten zuiden van de spoorweg Gent-Oostende. De Stad ging daar in 1901 mee akkoord, en zou schoorvoetend beginnen met de stadsuitleg in 1904. Verzameling acmdr

verkocht. Blijkbaar was de Stad niet gehaast met de verkoop van bouwgronden, want toen in 1911 beslist werd om deze terreinen te gebruiken voor de Wereldtentoonstelling van 1913 was er nog geen bebouwing. De plannen voor de Wereldtentoonstelling veegden het militaire concept van de kaart.

GAND,

CAPITALE DES FLANDRES.
LA VILLE DES INDUSTRIES TEXTILES
DES VIEUX MONUMENTS,
DES FLEURS &
DES SPORTS.

INSTALLATIONS
MARITIMES GRANDIOSES.

SUPERFICIE :
110 hectares.
LONGUEUR DES QAIS :
5000 mètres.

EXPOSITION
UNIVERSELLE
& INTERNATIONALE
1913.
90 HECTARES

PRINCIPALES CURIOSITES DE GAND.

A. Château Grand de Brabant.	N. Eglise St-Martin.
B. Cathédrale de St-Pierre.	O. Canal aux Capucins Brabant.
C. Achter-Schied (1872).	P. Hydrogène-Atom (1872).
D. Tour de l'Évêque.	Q. Bannière St-André.
E. Mairie aux Armes (1872).	R. Palais des Beaux-Arts.
F. Beffroi (1372).	S. Eglise des Deux-Saints.
G. Hôtel de ville.	T. Fontaine des Sciences.
H. Eglise St-Nicolas.	U. Palais de Justice.
I. Hôtel de la Cour de Justice.	V. Grand Hôtel de Brabant.
J. Eglise St-Nicolas (1372).	W. Eglise St-James.
K. Château des Comtes (1372).	X. Palais des Evêques de Brabant.
L. Palais de Justice.	Y. Eglise St-Amand.

N. Heins drukte in 1911 een promotionele affiche Gand - Capitale des Flandres. De terreinen van de Wereldtentoonstelling staan erop aangeduid, evenals het nieuwe Sint-Pietersstation. (Verzameling acmdr)

Zicht op het Sint-Pietersstation van uit de Koningin Astridlaan, voor het Flandria Palace hotel was opgericht. (Verzameling André Verbeke)

Zicht van onder de luifel van het Sint-Pietersstation op het Koningin Maria Hendrikaplein, opgenomen in 1913. Rechts staat het Flandria Palace hotel. De noordwestzijde van het plein is schaars bebouwd. (Verzameling André Verbeke)

Een nieuw reizigersstation voor de *Exposition Universelle et Internationale 1913 - Wereldtentoonstelling.*

Vanaf omstreeks 1900 zijn voorbereidingen getroffen voor de Wereldtentoonstelling van 1913. De infanteriekazerne in de Hollandse Citadel is in oktober 1907 verlaten. De citadel werd in 1908 door de Stad aangekocht en langzaam gesloopt om er een gedeelte van de Wereldtentoonstelling te organiseren. De affiche *Gand - Capitale des Flandres*, die Maison Heins in 1911 uitgaf, bracht meer een reclameboodschap dan een stadsplan dat de terreinen van de Wereldtentoonstelling situeert ten opzichte van het Zuidstation, het eerste Sint-Pietersstation en het nieuwe Sint-Pietersstation (zie afbeeldingen). De idee om een nieuw reizigersstation te bouwen op de lijn Brussel – Oostende was in 1900 door de hogere overheid te Brussel gelanceerd.

Ingenieur-architect Louis Cloquet (1849-1920) ontwierp het nieuwe Sint-Pietersstation (1908-1912) en hij beschouwde het als een toegangspoort tot de stad (zie afbeelding). Het Flandria Palace hotel, gelegen aan het Sint-Pietersstation, werd in 1912 speciaal voor de wereldtentoonstelling opgericht in opdracht van het Stadsbestuur. Het ontwerp van architect J. Van den Hende bevatte 600 kamers. Het hoofdgebouw werd opgetrokken in duurzaam materiaal. De vleugels in de Prinses Clementinalaan en in de Koningin Astridlaan, tot 1929 Boulevard Albert genaamd, werden na de tentoonstelling, in de winter 1919-1920, afgebroken.

Pronken met technische innovaties.

Het stadsbestuur liet het floreren van de lokale industrie, de technische en de wetenschappelijke vooruitgang, op de Wereldtentoonstelling promoten door de stadsingenieurs Compyn & Soenen. Zij vervaardigden daartoe de *Plattegrond van Gent met peilen opgemaakt door den dienst van de stadswerken*. Naast een eloge van de industrialisatie toonde de plattegrond tegelijk de prille verstedelijking nabij het nieuwe Sint-Pietersstation (zie dubbele pagina hierna). Veel van de ruimtelijke dynamiek, die zich rond het nieuwe Sint-Pietersstation manifesteerde, was aan de Wereldtentoonstelling toe te schrijven. De ligging van het nieuwe station, ver van het stadscentrum, zou na de expo, en de daaropvolgende Eerste Wereldoorlog, een handicap blijken voor de animatie van handel en horeca in deze stationsbuurt.

Voor de promotie van techniek en industrie liet de Stad Gent een kamerhoge wandkaart maken voor op de Wereldtentoonstelling. Compyn en Soenen vermeldden er de lokale Gentse nijverheid op met de naam van het bedrijf en met de aard van de productie. (Verzameling acmdr)

De Wereldtentoonstelling van 1913, incubator van het Miljoenenkwartier.

In december 1905 is de 'Naamloze Maatschappij ter studie eener Wereldtentoonstelling te Gent' opgericht. In 1906 bedroeg de gereserveerde exporuimte 60 à 70 hectare. Zij zou worden opgevoerd tot 125 hectare in functie van de talrijke deelnemers.

Ansichtkaart van de hoofdingang van de expo, gelegen aan de Kortrijksesteenweg. (Verzameling acmdr)

Men begon met het bouwrijp maken van de terreinen nabij het Sint-Pietersstation. Oscar Van de Voorde werd in 1909 aangesteld als hoofdarchitect van de expositie. Hij ontwierp het toegangscomplex, verschillende tentoonstellingspaviljoenen en het Floraliënpaleis in het Citadelpark. Voor het globale aanlegplan en voor een groot aantal gebouwen liet hij zich inspireren door de wereldtentoonstelling van Chicago in 1893, met een zeer planmatige aanleg gebaseerd op de Franse Beaux-Arts-traditie. Van de Voorde's concept maakte schoon schip met het ontwerp van de militairen (zie afbeelding).

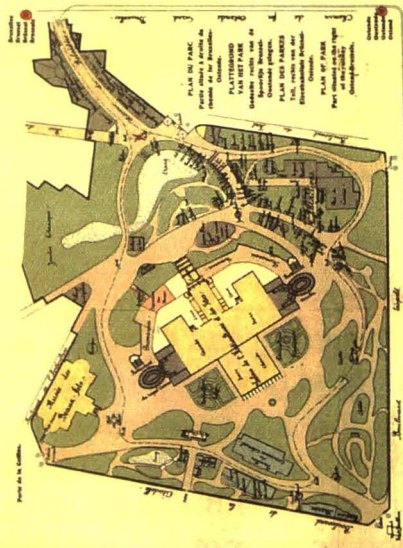
De officiële opening van de Wereldtentoonstelling én van de Gentse Floraliën had plaats op 26 april 1913 (zie afbeelding). Het evenement werd afgesloten op 3 november 1913. Graaf Paul

Plan Général de l'Exposition Universelle et Internationale de Gand 1913

ALGEMEENE PLATTEGROOND DER INTERNATIONALE WERELDTENTOONSTELLING VAN GENT 1913

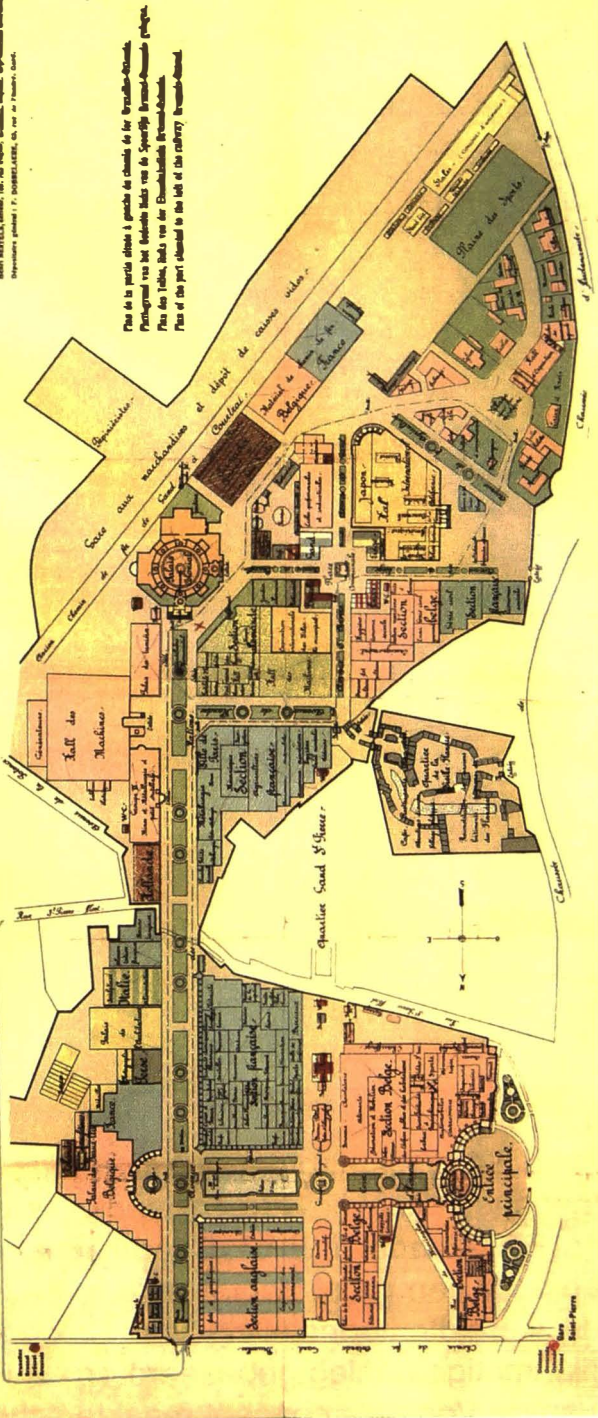
ALLGEMEINER PLAN DER GENTNER INTERNATIONALEN WELTAUSSTELLUNG 1913

GENERAL PLAN OF THE UNIVERSAL AND INTERNATIONAL EXHIBITION OF GENT 1913

Belgium	België	Belgien	Belgium
France	Frankrijk	Frankreich	France
Germany	Duitsland	Deutschland	Germany
England	Engeland	England	England
Spain	Espanje	Espanien	Spain
Italy	Italië	Italien	Italy
Sweden	Zweden	Schweden	Sweden
Denmark	Danimka	Dänemark	Denmark
Netherlands	Nederlands	Niederlande	Netherlands
Switzerland	Zwitserland	Schweiz	Switzerland
Austria	Oostenrijk	Österreich	Austria
Prussia	Prusje	Preußen	Prussia
Portugal	Portugal	Portugal	Portugal
Spain	Espanje	Espanien	Spain
Italy	Italië	Italien	Italy
Sweden	Zweden	Schweden	Sweden
Denmark	Danimka	Dänemark	Denmark
Netherlands	Nederlands	Niederlande	Netherlands
Switzerland	Zwitserland	Schweiz	Switzerland
Austria	Oostenrijk	Österreich	Austria
Prussia	Prusje	Preußen	Prussia
Portugal	Portugal	Portugal	Portugal

Notes: 1. The plan is a general one, and does not show the exact position of the buildings. 2. The plan is a general one, and does not show the exact position of the buildings.

Het plan van de Wereldtentoonstelling 1913 vermeldt de locatie van de verschillende paviljoenen en vormde zo een gids voor de bezoekers. Het nieuwe Sint-Pietersstation bevindt zich links op het plan. De Gare aux marchandises et dépôt de caisses vides, rechts op het plan, was gelegen ten zuiden van de De Pintelaan. (Verzameling acmdr)

de Smet de Naeyer, Minister van Staat en erevoorzitter van de Wereldtentoonstelling, overleed vóór de sluiting van de World's Fair of Wereldfoor. Het Paul De Smet de Naeyerplein is in 1918 naar hem genoemd. De vorm van de square refereert naar de layout die voor de Wereldtentoonstelling was bedacht. Uiteindelijk was de expo maar een intermezzo in het ontwikkelingsproces van de stationsbuurt. 'La Grande Guerre' zorgde voor een onderbreking in het groeiproces en voor een typologische breuk in de stadsuitleg erna. Na de terughoudendheid tijdens, en de ontbering eigen aan, de oorlogsjaren kwamen 'Les années folles'. Herwonnen dynamisme werd versneld en verhevigd vertaald in de architectuur van de jaren 1920 en 1930. Ciné Rex (Geo Henderick 1933), gelegen aan het Koningin Maria Hendrikaplein tegenover het Sint-Pietersstation, is daar een exponent van. Op een gedeelte van de terreinen, gebruikt voor de Wereldtentoonstelling, werd achteraf het zogenaamde Miljoenenkwartier aangelegd. Een ander gedeelte is aangewend voor het oprichten van kazernes. Daar is later de campus ingericht van de Rijksuniversiteit aan de Sterre.

Het Miljoenenkwartier.

Een nieuw inrichtingsplan (1916) voor de terreinen ten zuiden van het Sint-Pietersstation, voorzag dat de Cour d'Honneur van de Wereldtentoonstelling de kern zou worden van een nieuw aan te leggen residentiële wijk. Pas in 1926 werd het verkavelingsplan voor het Miljoenenkwartier goedgekeurd, samen met een hele reeks bindende voorschriften voor de bebouwing van de percelen. Er waren percelen voorzien voor een zestigtal vrijstaande villa's en voor het drievoud aan rijwoningen. De koper van een perceel was verplicht om binnen de twee jaar te bouwen. Indien woning, tuin en tuinhekken binnen die termijn niet voltooid waren, confisceerde de Stad de geëiste waarborg ter waarde van 10% van de aankoop prijs van de grond. Schepen Alfons Siffer (1850-1941) kon meer dan 250 percelen bouwgrond, eigendom van de Stad Gent, te koop aanbieden. Aansluitend zijn door de gegoede burgerij, in een tijdspanne van 12 jaar, 252 woningen opgetrokken. De Stad voorzag in de aanleg en het onderhoud van park- en laanbeplanting. Zij legde tevens aan de kopers op om voortuinen en 'lusthoven' aan te leggen. Mede daardoor werd

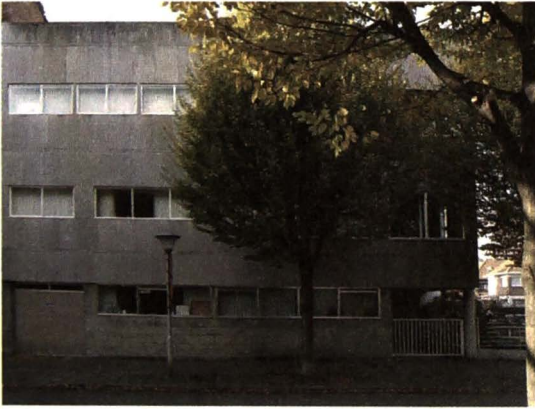

Gewezen woning en atelier van architect Jan Albert De Bondt in de Krijgslaan.
(Foto acmdr)

het een elitaire buurt.

In het Miljoenenkwartier zijn enkele parels van progressieve architectuur opgericht door tijdgenoten van Jules Van den Hende, de architect van het Flandra palace hotel. Joannes Albert De Bondt (1888-1969) was leerling van Oscar Van de Voorde aan de K.A.S.K. Gent. Hij werd bouwmeester in 1912 en bouwde zijn visitekaartje, Villa De Bondt, in 1929 aan de Krijgslaan. (zie afbeelding) De belangrijkste stijlkenmerken van zijn woning met atelier zijn de geometrie, de sterk gearticuleerde volumes en het expressieve gebruik van baksteen. Invloed van het Bauhaus uit Duitsland, van de baksteenarchitectuur die Hendrik Petrus Berlage vanaf 1914 ontwierp, en van Willem Marinus Dudok is duidelijk zichtbaar.

Gaston Eysselinck (1907-1953) liet zich inspireren door de Nieuwe Zakelijkheid die, vanaf 1928, haar voedingsbodemp vond in de Congrès Internationaux d'Architecture Modernes. Eysselinck tekende Woning Serbruyns (1930) in de Koningin Fabiolalaan. Hoewel bedoeld als rijkshuis, stond het oorspronkelijk helemaal vrij. Beter bekend is zijn eigen woning (1931-1932) op

Hoek Vaderlandstraat-Fleurrusstraat

Gaston Eysselinck (1907-1953) liet zich inspireren door de Nieuwe Zakelijkheid. (Foto acmdr)

Vaderlandstraat

Tijdens het interbellum was er veelheid aan tendensen in bouwtrant ontstaan, waardoor eenheid in architectuur zoek was. Het Miljoenenkwartier vormt geen coherent stedenbouwkundig ensemble. Het gros van de woningen in het Miljoenenkwartier vertoont een amalgaam van tijdeigen stijlinterpretaties. (Foto acmdr)

de hoek Vaderlandstraat-Fleurrusstraat (zie afbeelding) Zoals Le Corbusier sprak van 'une machine à habiter', sprak Eyszelinck van een 'woonmachine'. Hij ontwierp een functionalistische woning met bijzondere aandacht voor de ervaring van ruimte. Op de tweede verdieping zijn de slaapkamers gecombineerd met een dakterras. De inkerving daar, van het massieve volume, geeft het een transparantie die eveneens terug te vinden is in de inkompartij, waar het atelier op aansloot.

Tijdens het interbellum was een veelheid aan tendensen in bouwtrant ontstaan, waardoor eenheid in architectuur zoek was. Het Miljoenenkwartier vormt geen coherent stedenbouwkundig ensemble. Het gros van de woningen in het Miljoenenkwartier vertoont een amalgaam van tijdeigen stijlinterpretaties. **(ill. 15-06)** Zij hebben enkel de uitstraling van welstand gemeen en getuigen van de perceptie van hun stichters, dat wonen in de omgeving van een reizigersstation een indicatie van standing was. De rijkere burgerij vondt het daar alvast beter wonen dan in

Astridlaan (Foto acmdr)

Koningin Elisabethlaan

Albertlaan (Foto acmdr)

Princes Clementinalaan

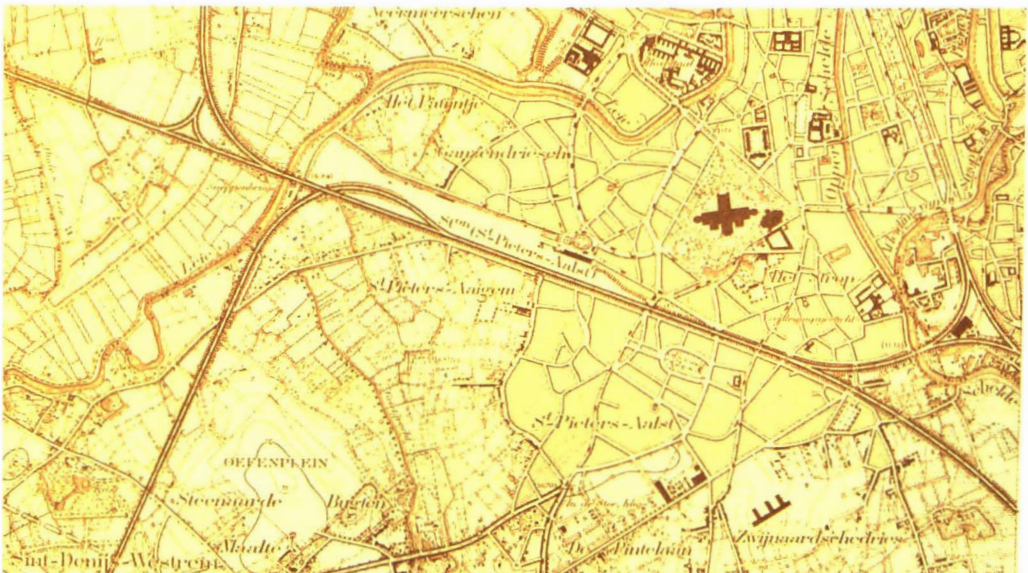
de binnenstad.

De bescherming van het Miljoenenkwartier als stadsgezicht op 18 april 1994 vrijwaart de site van al te ingrijpende veranderingen.

Royale curven, bucolische landerijen en houten barakken.

De gebogen straten in de omgeving van het Sint-Pietersstation vallen vandaag minder op dan toen zij als laan geconcipteerd werden. Zij zijn één voor één met koninklijke namen benoemd: Koningin Astridlaan, Koning (toen Prins) Albertlaan (voor 1908), Koningin Elisabethlaan met daarnaast de lijnrechte Prinses Clementinalaan (1905); alle straten met een royaal gabariet en geschikt voor het oprichten van riante burgerwoningen. Daarbij werd het klassieke procédé toegepast waarbij verkavelingvoorschriften de bouwlustigen het gebruik van dure gevelmaterialen, zoals natuursteen en kunstvol smeedwerk, oplegden.

Tijdens het interbellum werd ten westen van de Voskenslaan haast niet gebouwd en aan de noordzijde van de spoorlijn Brussel-Oostende waren Ganzendries en het Patijntje nauwelijks bebouwd. Langs de Patijntjesstraat en de Gordunakaai zijn 203 houten barakken opgericht in 1922 om de woningnood na de

Het contrast tussen het landelijke Patijntje evenals Sint-Pieters-Aaigem en de bebouwing van Sint-Pieters-Aalst is frappant. De inplanting van het Academisch Ziekenhuis en van de krijgsgedouwen aan de Sterre lag te ver af van het Sint-Pietersstation om voor animatie van de 'achterkant' van het station te zorgen. (Verzameling acmdr)

Door de gebrekkige ontsluiting van Sint-Pieters-Aaigem, mede door de barrière die de spoorwegbundel vormde, kwam dit gebied niet tot ontwikkeling. Ondertussen waren funderingstechnieken ontwikkeld die toelieten op waterzieke gronden te bouwen. (Verzameling acmdr)

Het contrast tussen het landelijke Patijntje evenals Sint-Pieters-Aaigem en de bebouwing van Sint-Pieters-Aalst is frappant. De inplanting van het Academisch Ziekenhuis en van de krijgsgebouwen aan de Sterre lag te ver af van het Sint-Pietersstation om voor animatie van de 'achterkant' van het station te zorgen. (Verzameling acmdr)

Eerste Wereldoorlog te lenigen. Zij bleven tot 1957-1960 in gebruik.

Tegen het midden van de 20ste eeuw raakte Ganzendries bebouwd maar Sint-Pieters-Aaigem evenals het Patijntje behielden hun landelijk uitzicht (zie afbeelding). Het was waterrijk gebied dat zich, net zoals de Neermeersen, moeilijk leende tot het oprichten van traditionele constructies. Het Patijntje lag gekneld tussen de terreinen van het rangeer-en goederenstation (1925), ten westen van het Sint-Pietersstation, en de rechtgetrokken Leie ten noorden van Patijntje en Ganzendries. De (G)rietgracht vormde de gemeentegrens tussen Sint-Pieters-Aaigem (Gent) en Sint-Denijs-Westrem, zodat dit gebied voor zijn ontsluiting op de Voskenslaan was aangewezen. Het graven van de Ringvaart (1948-1969) en van de Watersportbaan (1955) zorgde wel voor een betere ontwatering van de opgehoogde gronden ten zuidwesten van het Sint-Pietersstation, maar leidde niet tot een acceleratie in de stadsuitleg daar (zie afbeeldingen). Het goederen- en rangeerstation vormden een lawaaierige, ondoordringbare buffer. De Gentse binnenstad leek ver weg.

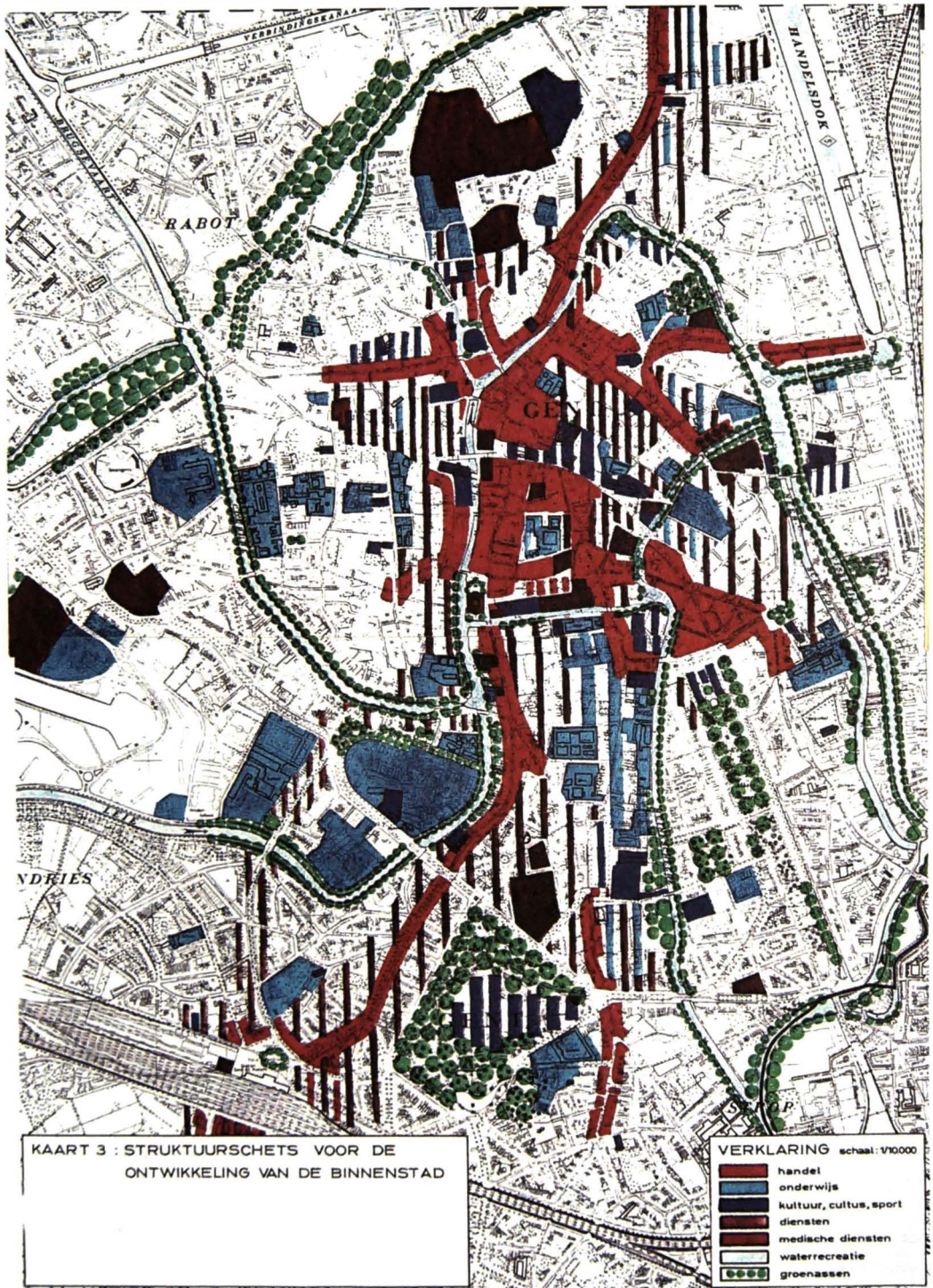
De potenties van het onbebouwde land.

Het vrijwaren van bebouwing van deze uitgestrekte terreinen, die op loopafstand van het Sint-Pietersstation lagen, hield potenties in. Zij werden vanaf de jaren 1970 onderkend en door stedenbouwkundigen vertaald in structuurschetsen. In deze schematische weergaven van waar de ruimtelijke en functionele ontwikkeling van de stad naartoe diende te koersen, kwam steevast de metafoor van een noordzuid ruggengraat voor. Deze ruggengraat zou de handelsactiviteiten en de dienstverlening schragen. Stedenbouwkundigen droomden van een 'sneltram' die het verkeersknooppunt aan het Sint-Pietersstation zou verbinden met de Muidepoort, dwars doorheen het centrum van de stad. De metafoor werd behouden tot midden de jaren 1990, hoewel een 'sneltram' niet echt kon, tenzij als semi-metro.

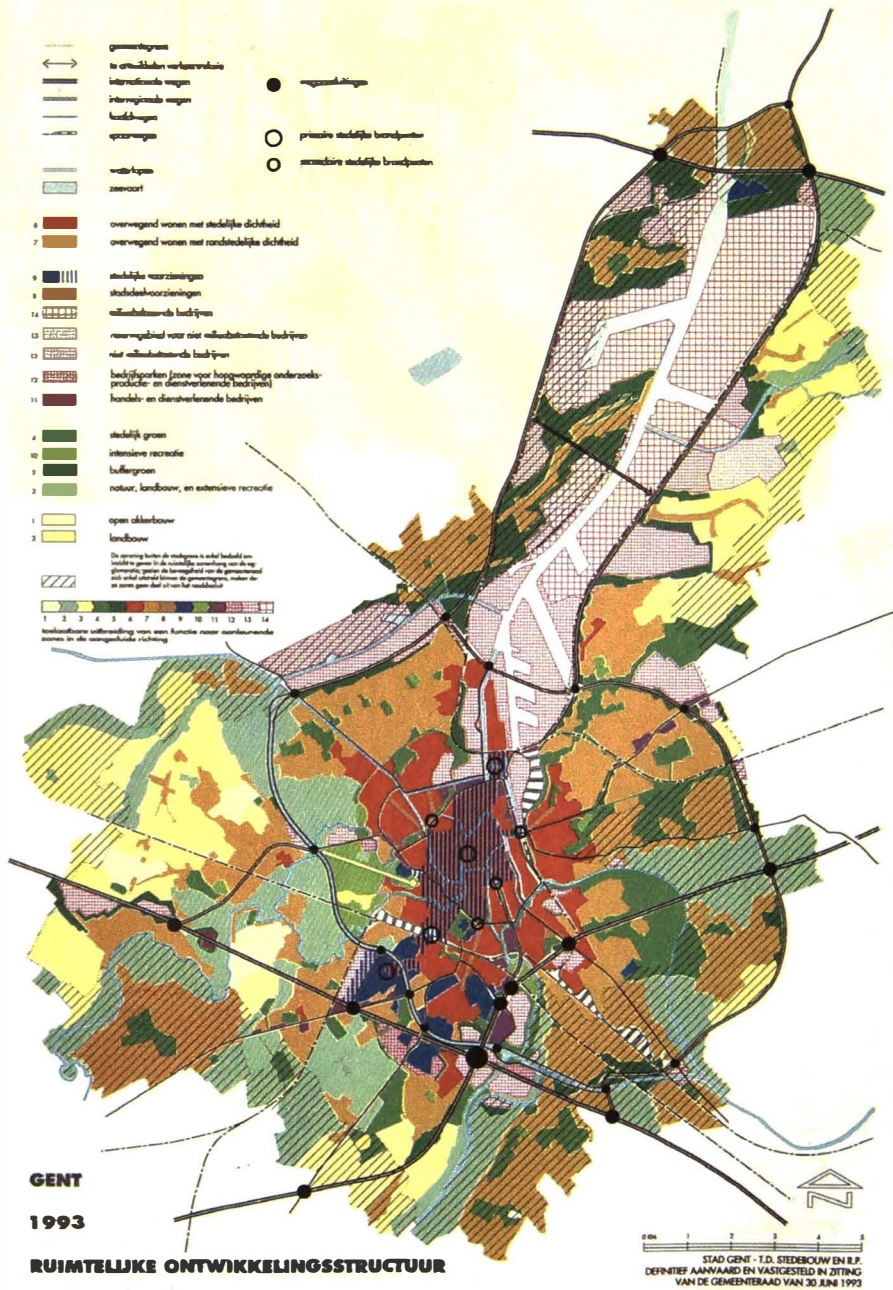
Scholencampussen hebben zich ondertussen gevestigd in Sint-Pieters-Aaigem en Flanders Expo (1986) is opgericht. Van meet af aan werd gedacht aan het doortrekken van een tramlijn die het Sint-Pietersstation zou verbinden met Flanders Expo, de nieuwe Gentse locatie voor massamanifestaties. Het zou precies twintig

Het ontwerp van Gemeentelijk Algemeen Structuurplan voor Gent dateert van mei 1982. Het introduceerde de metafoor van de ruggengraat in het stedenbouwkundige beleid van de Stad Gent. (Verzameling acmdr | DSMGp)

Tot het begin van de jaren 1980 namen stedenbouwkundige plannen het Sint-Pietersstation eerder als een eindpunt mee in de toekomstperspectieven dan als een scharnier voor de zuidelijke ruimtelijke ontwikkeling. (DSMG)

Pas met de Ruimtelijke Ontwikkelingsstructuur van 1993 zwermden de stedelijke voorzieningen uit voorbij het Sint-Pietersstation tot Flanders Expo. (Verzameling acmdr | Stad Gent)

jaar duren voor de intentie realiteit werd; wat een courante incubatietijd is voor stedenbouwkundige projecten van formaat. Het laatste decennium wordt het station Gent-Sint-Pieters een cruciale functie toebedeeld in de context van het huidige *Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan*, en vooral in de context van haalbare en betaalbare mobiliteit.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR.

Aubry F., Vandenbreeden J., Vanlaethem F., *Art nouveau, art déco & modernisme*. Lannoo, Tielt, 2006.

Balliu J., *Het Gentse 'Miljoenenkwartier'. Van concept tot realisatie van een wijk. 1900 - 1940. Bijdrage tot een sociaal historische benadering van het urbanisme*. Onuitgegeven licentieverhandeling. Universiteit Gent, Faculteit van de Letteren en Wijsbegeerte, Sectie Geschiedenis, Seminarie Nieuwste Tijden. Academiejaar 1986-1987.

Bogaert C. e.a., *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Stad Gent 19de en 20ste eeuwse stadsuitbreiding*. Deel 4nc, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap RMLZ – Snoeck-Ducaju & Zoon, Gent, 1982.

Capiteyn A., *Gent in weelde herboren. Wereldtentoonstelling 1913*. Stad Gent, 1988

De Keukeleire E., *Sint-Pieters-Aalst, Sint-Pieters-Aaigem, Sint-Denijsplein*, 3 delen. Gent, 2004.

Demey A. m.m.v. Dubois M. en Poulain N., *Interbellum architectuur in Oost-Vlaanderen*, Bestendige Deputatie van de Provincieraad van Oost-Vlaanderen, Gent, 1990.

Fris V., *Plans de Gand. Introduction aux documents topographiques publiés par la Commission des monuments de la Ville de Gand par Victor Fris*. Vanderpoorten J., Gent, 1920.

Fris V., *Les accroissements et les transformations de la superficie bâtie de la ville de Gand au XIXe siècle. Liste chronologique des transformations ou créations de places et rues et des constructions de monuments à Gand au XIXe et au XXe siècle*. Bulletin der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, 1920.

Joos L. e.a., *Om kijken ombeterte begrijpen. Twee eeuwen Gentse stadsontwikkeling*. In *De Gentse gordel. Stadsvernieuwing in de*

19de eeuwse volksbuurten. Stad Gent, 1988.

Meganck L. m.m.v. Poulain N. en Demey A., *Het Miljoenenkwartier. Een Gentse woonwijk uit het Interbellum.* Bestendige Deputatie van de Provincieraad van Oost-Vlaanderen, Gent, 1995.

Smets M. (ed.), *Resurgam. De Belgische wederopbouw na 1914.* Gemeentekrediet, Brussel, 1985.

Van Wesenbeeck P., *De urbanisatie van de Wondelgemmeersen (Rabotwijk).* In *Tijdschrift voor Geschiedenis van Techniek en Industriële Cultuur.* Nr.1/2, 1986, p.104-115.

Verhofsté A.M., *Wandelen in de Sint-Paulusparochie,* Stad Gent, Dienst Monumentenzorg, 2006.

Vermeulen A., *De Leie, natuur en cultuur.* Lannoo, Tielt, 1986.

Verschaffel B., *Gent (het centrum als breukvlak).* In *Vlees en beton,* nr. 28-29, 1995.

Watelet M., *Cartografie en politiek in het België van de 19de eeuw. De beginjaren van het Ministerie van Openbare Werken. Bronnen voor de nationale en lokale geschiedschrijving.* Gemeentekrediet, 1987.

Met dank aan Norbert Poulain, André Verbeke en Martine De Raedt.